

FULLA ARTÍSTICA

D'ALT EMPORDÀ

GENER DE 1919

NUMERO XIII

L'IMPRESIONISME

A propòsit de l'actual exposició de la Societat de Concerts

TOTA exposició porta en ella ensenyances: per a l'artista, per al públic i fins per al cronista. Per a l'artista, que al contacte amb el públic intel·ligent contrasta allò que en la soletat del taller tenia un valor relatiu; per al públic, que s'entera moltes vegades amb retràs, de què han deixat de viure escoles i concepcions que fins llavors acceptava com a doctrina infalible; i per al cronista que, enamorat i donat per enter a l'evolució estètica de tota mena d'art, s'adona que la incomprensió del públic envers allò que és per a ell vella creència, li mostra la necessitat de parlar-li i fer-li conèixer que aquells quadres, aquells colors i aquelles pintures no són pas filles d'un pesombre febrós o de l'atreviment iconoclaste dels pocs anys, sinó que tot allò que el fereix, tot allò que és per a ell cosa subversiva porta la sement d'una nova concepció de la vida artística.

El cronista que va assistir a la inauguració de l'exposició actual de la Societat de Concerts, va arrebregar bona experiència de lo que porta dit:

La dama que es creu elegant i davant dels quadres d'En Dalí hi mormola aquelles banalitats.—Ah! el nen Dalí, sembla que és molt aficionat a la pintura!....

El Sr. Mariano que davant dels gruixos de pintura d'alguns quadres comenta:—Es coneix que la pintura la paga el pare!....

El somriure, que el veïnatge d'algun parent impideix aparèixer per complet, en la faç incrèdula de mants visitants, fan creure al cronista que tant com parlar de la interessant exposició dels amics Bonaterra, Montoriol i Dalí caldria donar un esboç de ço que és l'impresionisme en pintura, ja que al fer-ho, donarà millor raó de lo que són les obres exposades en la Societat de Concerts, totes elles, reunides per atzar, perteneixents a l'escola impresionista.

***

La pintura acadèmica que propagava un ideal de bellesa amb canons, sortit de l'art grec, de l'art llatí i del renaixement no fent cas dels gòtics ni dels primitius, ni dels realistes, era l'encarnació de l'art oficial burocràtic. Aquell art mitològic i al·legòric regit per dogmes i fórmules que esdevingueren internacionals, s'imposava indiferentment a tots els deixebles, fos el que volgués llur temperament. Contra l'encarcament de l'academisme, contra els temes clàssics, contra la pintura negra dels degenerats del romanticisme, contra la pintura d'història es manifestà l'impresionisme. Es aquest un art, on, ço que s'anomena intel·lectualitat en el sentit estrictament literari, no compta; un art de pintors que no admeten més que la visió

immediata, repugnant la filosofia i els símbols i considerant la claredat, lo pintoresc, l'observació viva i espiritual, com les qualitats fonamentals del veritable art.

L'impresionisme es pot englobar en aquests dos termes: recerca d'una tècnica nova i expressió de la realitat moderna.

El seu naixement no fou pas un fenomen espontani. Cap manifestació artística ho és: per nova que sembli, procedeix sempre d'èpoques anteriors. Els impressionistes no podien pas escapar a aquesta llei.

Com que l'impresionisme és abans que tot una reacció tècnica, és des d'aquest punt de vista material que deurem cercar

El moviment s'inicià llavors però el nom sortí del Saló de 1867 en el qual En Monet exposava un sol a la posta, titulat *Impressions* i que produí gran indignació. Des de llavors foren nomenats *impresionistes* tots els pintors independents que seguien En Monet. Sota aquesta etiqueta que no exterioritza res, s'hi agruparen tots aquells artistes independents de temperaments diferents que no admiraven ni l'Acadèmia ni l'ensenyança escolàstica i trobaren llur afinitat en la pobresa, la reprobació oficial i l'amor a la Natura.

Malgrat no ésser una escola, l'impresionisme, un cert nombre de consideracions s'imposen per la contemplació d'aquesta pintura i ens permeten resumir les idees impresionistes de la faiscó següent.

En la Natura, cap color existeix per ell mateix. La coloració dels objectes és una pura il·lusió: la sola font creadora dels colors és la llum solar que embolcalla totes les coses i ens les mostra, segons

veiem: és llur dosatge que fa amb els set tons primitius, els altres tons.

Conseqüències pràctiques: la primera és que lo que s'anomenava *color local* és un error: una fulla no és pas verda ni el tronc d'un arbre és terrós, ja que segons les hores, és a dir segons la inclinació dels raigs solars, els colors de la fulla i de l'arbre es modifiquen. Lo que cal estudiar sobre aquells objectes, si hom vol recordar llur color al qui contempla el quadre, és la composició de l'atmosfera que s'interposa entre ells i la vista. L'atmosfera és el motiu real del quadre; tot lo que hi és representat, sols existeix a través d'ella.

Una altra conseqüència d'aquest anàlisi de la llum, és la de què l'ombra no és pas absència de llum, sinó una llum d'una altra qualitat i d'una altra valor.

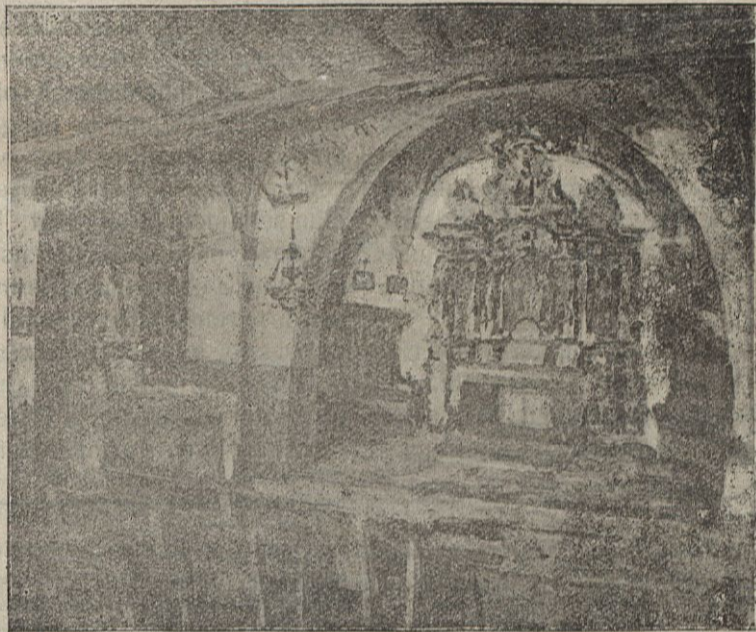
Tercera conseqüència: els colors en l'ombra es modifiquen per la refracció, constituint la gamma de les *tonalitats complementàries*.

I, en fi, la darrera conseqüència és que el dosatge dels tons de l'espectre té lloc per una projecció paral·lela i distinta dels colors. És artificialment que el nostre ull els reuneix en el cristallí. Per tant, el pintor que vulgui acostar-se tot lo possible als colors màgics de la Natura, deurà pintar amb els set colors de l'espectre, posant-los en la tela sense barrejar, juxtaposats, deixant que les projeccions individuals de quiscun d'aquests color es barrejin a distància, en l'ull de l'espectador; és a dir: deixar que la llum accioni per si sola. Heu-vos-aquí la teoria de la *dissociació dels tons*. Així la llum esdevé l'únic motiu del quadre; l'interès dels objectes damunt dels quals opera, és secundari. La pintura així compresa esdevé un art absolutament òptic, una recerca d'harmonies, una mena de poema natural diferent de l'expressió de l'estil, del dibuix, que foren l'arbre mestre de la pintura precedent. Un paisatge així comprès esdevé una simfonia sobre un tema (el punt més lluminós, per exemple) i desenrotllant damunt la tela les variacions d'aquell tema.

Podem, doncs, definir l'impresionisme com una revolució de la tècnica pictòrica, paral·lela a un assaig d'expressió de la modernitat.

Els impresionistes, al mateix temps que es preocupaven de desterrar de la paleta els bitums que l'Acadèmia tant amava, al mateix temps que observaven la Natura amb un gran amor per la llum, es preocupaven també d'escapar, en la representació del personatge, a les lleis de bellesa ensenyades pels acadèmistes. El desig de la veritat, l'honor de l'èmfasi del fals idealisme, conduïren els impresionistes a substituir la *bellesa pel caràcter*. Abans de Manet els temes a pintar es nomenaven *nobles* i es considerava impropri d'un gran artista la traducció de les vides humils. La supressió de la noblesa inherent als temes tractats devia portar com a conseqüència el tornar a primer terme el mèrit tècnic del pintor per a l'evaluació de la seva glòria.

Claudi Monet, Edouard Manet, Edgar

Interior — Església de La Vall de Santes Creus
per En J. Montoriol-Puig

els predecessors.: Watteau en el seu *Embarquement pour Cythère* ens mostra els principis, més tard exposats per Monet: la divisió de les tonalitats per pinzellades de colors juxtaposats reconstituïnt a distància, en l'ull de l'espectador la coloració veritable de les coses pintades amb una varietat, una frescor i una delicadesa d'anàlisi que no podrà donar mai un tò sol, compost i barrejat a la paleta.

Claudi Lorrain, Ruysdael, Poussin, Delacroix, Monticelli i el nostre gran Fortuny són els precursors de la tècnica impresionista.

Claudi Monet fou el veritable iniciador de l'impresionisme: aquest nom tan comentat fou fill de l'atzar. L'impresionisme, va nàixer a París en el *Saló dels rebutjats* de 1863: l'emperador havia lliberalment exigint que es reunissin en una sala especial les obres rebutjades pel Jurat. La multitud hi va corre per a riure-hi, però molts foren els que vinguts per a divertir-s'hi, confiant en la crítica acadèmica, en sortiren corpresos, sentint clarament la força que allí existia.

l'hora, amb infinites modificacions. El misteri de la matèria ens escapa, essent ignorants del moment exacte en el qual la realitat se separa de la irrealitat. Tot lo que sabem, és que la nostra visió ha pres l'habitudo de discernir en l'univers dos nocions: la forma i el color, però aquestes nocions són inseparables.

Es artificialment que distingim entre el dibuix i el color: en la natura no se diferencien pas. La llum revela les formes i jugant amb els diferents estats de la matèria les hi dona coloracions dissemblants. Si la llum desapareix, formes i colors s'esvaeixen conjuntament. Nosaltres no veiem més que colors, puix que tot té un color i és per la percepció de les diverses superfícies de colors, ferint els nostres ulls, que concebim les formes, és a dir la limitació d'aquells colors.

El color és, doncs, generador de dibuix. Essent el color simplement la irradiació de la llum, se'n deriva que tot color està compost dels mateixos elements de la llum solar, és a dir dels set colors de l'espectre que es recomposen en tot lo que

Degas i August Renoir foren els quatre apòstols de l'impressionisme, quatre mestres i quatre temperaments. Foren deixebles i seguidors Pissarro, Sisley, Cezanne, Berthe, Morisot, Mary Cassatt...

No tenim avui espai per a analitzar la seva interessant obra personal.

Com a final, hem de dir que moralment l'impressionisme feu un gran servei a l'art enter atacant la rutina i provant que un aplec de productors independents podia renovar l'estètica sense deure res a l'ensenyança de l'Estat. Portà un cop irremissible a l'academisme, arrencant-li un prestigi d'ensenyança que imperava despòticament sobre els artistes joves des de feia segles, i desfeu prejudicis perillosos en una sèrie de nocions fonamentals que es trametiien prescindint de l'evolució de les costums i de les intel·ligències. Els principis impresionistes foren lògics i sans i per això triomfaren portant-nos un somriure, una alenada d'aire pur, la tèbia carícia de la vida asolellada.

Existeixen obres més perfectes que les dels impresionistes, però la llur perfecció ens dona la sensació de la mort; cap obra com la dels impresionistes és més humana i més accessible pels enamorats de la vida.

Tècnicament, l'impressionisme ha aportat una renovació completa de la visió pictòrica, substituint la bellesa del caràcter a la bellesa de les proporcions i trobant una expressió adequada als pensaments i a les sensacions del seu temps, lo que constitueix el secret de les obres belles. Se li deu una considerable sèrie de observacions en l'anàlisi de la llum; una concepció del dibuix absolutament original.

L'impressionisme s'apoya en lleis d'òptica irrefutables, però no és pas un estil ni un procediment propi a esdevenir encarament d'escola. Hom pot demanar a aquest art exemples, però no pas regles. La seva millor ensenyança ha sigut la d'encoratjar els artistes a la més gran independència, a la recerca ardenta de la llur personalitat.

Que l'impressionisme té els seus defectes és innegable, car la perfecció no té res d'humana; però cal fer constar la seva influència mundial malgrat les campanyes, les polèmiques, els insults i la fam que degueren suportar els seus iniciadors,

avui victoriosos contra tots els vilipendis de què es feren mereixedors per haver-se aixecat contra la rutina, en defensa de la llum i de la vida veritable.

***

I ara sien-nos perdonades aquestes ja llargues notes que la nostra admiració per la pintura moderna ens ha inspirat, al visitar l'exposició actual de la Societat de Concerts.

Tres homes isolats en la vida diària, han coincidit a l'expressar pel mitjà de la pintura les seves impressions; tres tempera-

reix els honors de la crítica severa, ja que molts dels qui fan de la pintura llur mestier, voldrien igualar-s'hi. Quatre obres ens ofereix per a fruïció dels nostres ulls; totes elles són d'una diversitat de concepció i fins de tècnica. En l'apunt de la *Església de La Vall de Santes Creus* ens mostra un estudi, fet a consciència, de les ombres, tractat amb una frescor i embranzida notables. La pinzellada sucosa i neta, porta una lluminositat interessantíssima en aquell interior. En la *Visió d'un passeig ciutadà*, tractat a la manera

mula anti-academista de Corot: «No s'hi veu res i tot hi és». En el *Jardí ciutadà* En Montoriol hi mostra una amplària d'execució, aparellada a una franca presentació i un voluntari menyspreu del detall. Malgrat qualche monotonia o pesadesa dels verds, tò imposat pel subjecte del quadre, mereix lloances aquesta obra.

En Bonaterra exhibeix uns apunts com *avant-gout* de la col·lecció que està component i de la qual en parlarem lleugerament en una de les darreres cròniques. Mostren aquests apunts aquell gran avenç operat en l'obra artística del nostre amic el qual a judicar per les obres que privadament li hem admirat, ha arribat a un nivell envejable. Confiam en veure aviat una exposició de les obres completes de En Bonaterra per a analitzar-les com es mereixen.

I, per últim, cal parlar d'En Salvador Dalí Domènech, jove d'uns 14 anys (i no pas 16 com li atribuïa el nostre company Puvis) que pinta amb una embranzida i una vehemència testimoniadores de l'extraordinària força pictòrica d'un futur gran artista. En els apunts d'En Dalí Domènech, hi regna l'aversió de lo bonic i de la falsa noblesa de l'academisme, i l'enamorament del caràcter: és una obra forta, de colors vius, de dibuix ampli, vibrant, de sentiment intens, que sorprèn per la reducció dels valors a la seva més gran simplicitat.

Som nosaltres dels que creiem que En Dalí porta la pasta d'un gran artista i en aquest sentit afirmem que els dibuixos i olis exposats són indiscutibles. Ara, la nostra creència la condicionem a la disciplina que deurà imposar-se el nostre jove amic, per a endegar aquelles qualitats que de tan potents esdevindrien perilloses, si no les sometés a un règim sever, que sense malmenar-les ni embordeir-les, les elevarà a la perfecció. Saludem a un nou artista que pot esdevenir gran artista; té temperament i temps a córrer.

***

Se'ns anuncia una propera i notable exposició de quadres deguts a En Marian Llanera, deixeble de l'U Pascual.

Esperem amb fruïció l'exposició de la qual en sabem belles coses.

PUIG PUJADAS

Dibuix, per En S. Dalí Domènech

ments que coincideixen en l'amor a la llum i a la Natura ens mostren les seves obres reunides per l'atzar.

Dels quadres d'En Bonaterra, d'En Montoriol-Puig i d'En Dalí Domènech en podríem dir aquelles paraules del Catàleg d'En Manet en la seva exposició de 1867: «L'artista no diu pas avui: veiu a veure obres perfectes,—sinó que diu: veiu a veure obres sinceres.»

I la sinceritat, és la qualitat essencial de les obres que anem a comentar. En Montoriol-Puig és ja conegut del nostre públic: no és un professional però en me-

de Pissarro, ens mostra les seves qualitats per al puntillisme dels neo-impressionistes, però tractat judiciosament i obtinguent harmonies dolces amb la lleugera i humida boirina de les grans urbs: pocs esclats de color en aquesta obra delicada i rublerta d'un sentiment d'intimitat. El *Bodegó* és el quadre més acabat de tots els exposats: treballat a consciència, té trossos acabadíssims i remarcables, com el fons, el vano i el mantó, que constitueixen quelcom de definitiu. Es, potser, l'obra menys impresionista per l'acabat, a l'inrevés de les ja comentades que mantenen íntegra la fór-

Per a reedificar Reims

LA municipalitat de Reims, instal·lada provisionalment durant la guerra a París, va invitar, fa alguns mesos, a diferents arquitectes per a què exposessin les seves idees respecte la reedificació de la ciutat de Reims que tant va sofrir durant les invasions alemanyes.

Aquesta invitació que no tenia forma de concurs, ha donat per resultat que fossin presentats diferents plans, dels quals vint-i-cinc han sigut escollits.

A fi de coordinar dits plans i escollir les millors solucions, o bé harmonitzar els que fossin possibles baix un sol projecte, s'ha nomenat una comissió composta de membres de l'Acadèmia de Belles Arts, entre els quals hi figuren MM. Bernier, Cordonnier i Deglane, representants de les grans societats d'arquitectes francesos. Aquesta comissió sortí fa pocs dies envers Reims on han sigut exposats els vint-i-cinc projectes en la sala de l'Escola professional.

El plan actual de la ciutat serà conservat en els barris del centre, però les antigues vies perifèriques, que no tenen cap vàlua artística, seran substituïdes per grans vies, en les que hi haurà nombrosos espais lliures, jardins, parcs i *squares*.

La meravellosa catedral serà restaurada, és a dir es reconstruiran les voltes de les naus i la coberta, però sense tocar les

escultures mutilades. La Casa de la Ciutat serà reconstruïda segons el seu plan primitiu.

Es calcula que l'impost total d'aquesta grandiosa empresa serà de 5 milions de francs.

NOVES

PER A LA BIBLIOTECA POPULAR que s'ha de construir en la nostra ciutat, serà fet un model especial, si bé responen a un dels tipus que ja té la Mancomunitat, però condicionat al seu enllaçament.

ELS DOS GERROS que manquen al Monument a Monturiol, seran col·locats en el mes de Febrer. Són obra de N'Enric Casanovas qui en els relleus ha representat un dia de mercat a Figueres.

LA PLACA A WILSON que ha d'ésser col·locada a la Pujada del Castell, avui Carrer del President Wilson, ha estat encarregada a l'escultor empordanès senyor Marès.

DEL GRAN ESCULTOR olotí Clarà és la placa que els estudiants de París entregaren al President Wilson, durant la seva visita a la capital de França.

EL PINTOR FÉLIX MESTRES ha obtingut un gran èxit artístic amb les formoses pintures decoratives que ha executat per al saló de sessions del Col·legi Notarial de Barcelona.

En el gran plafó del tester ens presenta el senyor Mestres tres aspectes de la professió notarial; ocupa el centre, la fe cristiana representada per Jesucrist, que predica al poble congregat al

seu voltant, mentre Sant Joan Evangelista pren notes, per a donar fe de lo dit pel Diví Mestre a les generacions futures. A dreta i esquerra de aquesta composició, l'artista ens presenta la forma primitiva de testar a Roma, en el fòrum i en els comicis, donant fe de l'acte el mateix poble; i altra forma, ja més avançada, que era atorgar testament davant del funcionari romà dit Tabalió. En el quadre lateral de la dreta es veu la investidura i jurament d'un Tabulari en el segle IX, segons la constitució de l'emperador Lleó, i en el de l'esquerra apareix Rolan de Rodulf (segle XIII), primer mestre dels notaris, sortint de la Universitat de Bolonia voltat dels seus deixebles.

Aquestes pintures són considerades com les millors que ha produït En Mestres i com una glòria per al Col·legi de Notaris i de Barcelona.

EL MUSEU DE BELLES-ARTS de Lille és un dels més rics de França, ja que posseïa quadres de Van Dyck, Watteau, Chirlandajo, dels mestres holandesos i dels primitius flamencs, així com també croquis de Leonardo de Vinci, de Miquel Angel i el cartró del dibuix de Rafael per a la seva famosa Escola d'Atenes. Durant la guerra els alemanys s'han emportat fins a quatrecent vuitanta quadres, més de cinc cents dibuixos i innumerables objectes d'art. Sols deixaren,—probablement per les seves grans dimensions,—quadres com el «Descendiment de la Creu» de Rubens. Es probable que ara sigui restituit al Museu de Lille tot lo que els fou robat.

EL PINTOR JOAQUIM AGRASOT ha mort a València a l'edat de vuitanta dos anys. Era fill d'Orihuela, i fou pensionat per Alacant per a realitzar els seus estudis. Fou company de Ferrandis, Martínez Cubells, Cortina, Domènec Marquès i Muñoz Degrain.

En l'any 1861, passà a Roma a continuar els

seus estudis. Allí conegué el pintor català Marian Fortuny, al que professà una amistat fraternal, que rompé la mort de Fortuny.

En el Museu d'art modern de Madrid es conserva un quadre d'Agrasot; es titula «Les dues amigues», i fou pintat en 1868; en el Museu de Viena hi ha també obres del pintor valencià.

LA VENDA DE LES COL·LECCIONS de l'estudi de Degas, interrompuda pels bombardeigs de París, a l'ésser continuada ha obtingut un gran èxit. Pels aiguaforts de Manet, les litografies d'Eugeni Delacroix i de Daumier s'han ofert 73.000 francs. També s'ha venut el Ballon de Manet, la Lola de Valence i el Guitarrista del mateix autor.

PER DEU FRANCS el conegut escriptor Jean Jacques Brousson ha trobat a París un quadre de Corot. Es tracta del retrat de Mme. Candu que fou gran amiga del pintor.

PAU RUIZ PICASSO, l'artista genial, iniciador de les més modernes escoles de pintura, ha regalat al Museu de Barcelona una de les seves teles últimament executades titulada «Arlequí».

UN CROQUIS DE VAN DYCK ha sigut ofert pel belga Lleó Cardon als Estats Units en prova d'agraïment per l'apoi prestat a Bèlgica pels americans, durant l'ocupació alemanya. És un meravellós dibuix sobre fusta, representant «Sant Martí entregant son mantell».

L'AJUNTAMENT DE VALENCIA ha convocat un concurs d'avant-projectes per a l'erecció d'un monument a les nacions aliades. Fallarà l'Acadèmia de Sant Carles i hi ha dos premis, un de 1000 pessetes i altre de 500.